

DE VONDER

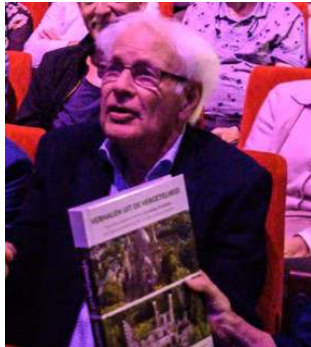

2024 Jaargang 30 nr. 1

Van het bestuur

Allereerst iets recht zetten. In de vorige Vonder ben ik vergeten te vermelden dat Johan Smits, naar aanleiding van het 25 jarig bisschopsjubileum van bisschop Hurkmans eind augustus 2023, een kleine expositie heeft ingericht in de Lambertuskerk in Someren. De spullen voor de expositie waren door het bisdom 's Hertogenbosch aan ons uitgeleend. Bisschop Hurkmans is geboren en getogen in Someren en het leek ons gepast wat aandacht te besteden aan zijn jubileum. Jammer is dat de openingstijden van de Lambertuskerk beperkt zijn zodat een aantal mensen aan de gesloten deur stonden.

Op 2 december 2023 is ons erelid Martien van Kuijk overleden. Martien was de laatst overgebleven medeoprichter van onze Heemkundekring in 1972 en had ook zitting in het eerste bestuur. Als dierenarts was hij zeer bekend in Someren en vanuit zijn beroep heeft hij diverse artikelen geschreven voor ons blad De Vonder. Bovendien heeft hij zich altijd zeer dienstbaar opgesteld voor de gemeenschap. Zo was hij jarenlang commissaris van koor "De Nachtegaal", voorzitter van de LTS en

de Zonnebloem. Als lid van het Molencomité heeft hij meegewerkt aan het behoud van de standaardmolen van sluis 11 die een nieuwe plek heeft gekregen bij de Donck.

Bij de presentatie van ons jubileumboek op 30 oktober 2022 kreeg Martien door Theo Knoops het eerste exemplaar uitgereikt.

Wij wensen Ria, de kinderen en kleinkinderen veel sterkte met het verlies van Martien.

Op 31 december 2023 kregen we het droevige bericht dat onverwachts Toon Hoefnagels was overleden. Toon heeft enkele boeken geschreven over de Astense Standaardmolen en Gevels zonder vlag. Beide boeken zijn door onze Heemkundekring uitgegeven.

Als echte Astenaar kende hij veel mensen en wist hij veel van de ontwikkelingen van het dorp. Hij was dan ook een gewaardeerd en actief deelnemer aan de groep beeldherkenning in Asten. Joke, kinderen en kleinkinderen wensen wij ook veel sterkte bij het verlies van Toon.

De gezellige drukte op de dinsdagmorgens in het Heemhuis laat zien dat veel leden actief zijn in de diverse werkgroepen. Als deze Vonder is verschenen hebben we alweer een bijeenkomst gehad voor onze nieuwe leden. Vertegenwoordigers van de werkgroepen hebben dan toegelicht waar ze aan werken en waar nieuwe leden eventueel aan kunnen deelnemen.

Van de Rabobank hebben we € 600,- ontvangen om te verduurzamen. Ons bestuurslid Sjef Toemen heeft als energie-coach geïnventariseerd welke lampen en armaturen in zowel het Heemhuis als het Archeologiehuis we kunnen vervangen om energie te besparen. Leden met affiniteit voor elektriciteit die mee willen helpen deze klus te klaren kunnen zich melden bij Sjef.

Gerard van de Moosdijk, voorzitter

Van de redactie

Beste lezers,

Op het moment van schrijven zit de carnaval er weer op en zijn we gestaag de zo traditionele vastentijd ingerold.

We openen deze nieuwe jaargang met een heel bijzonder nummer. Het is namelijk onze dertigste jaargang. Een mooi moment om hier even bij stil te staan met een korte terugblik in het nabije verleden. De uitgave van het eerste echte verenigingsblad kreeg vaste vorm door de goede samenwerking met heemkundekring Deurne. Onder gezamenlijke redactie van beide kringen werd in het voorjaar van 1983 voor het eerst het verenigingsblad D'n Uytbeyndel uitgebracht. En dat tot en met editie 21 in het najaar van 1990.

Daarna scheidden onze wegen en ging men bij onze heemkundekring op zoek naar een goed alternatief en zo kwam op 16 januari 1995 bij ons de eerste Vonder uit.

DE VONDER

heemkundekring

DE VONDER
asten - someren

Dertig jaar reeds staan we dus als redactie van heemkundekring Asten-Someren op eigen benen en dat met veel succes. Door de jaren heen zijn er in ons blad tal van lezenswaardige artikelen verschenen met vaak een boeiende inhoud. Dank zij de vele enthousiaste leden zijn er steeds weer nieuwe verhalen met de meest diverse onderwerpen of thema's aangereikt. Dat is ook de kracht van ons blad en daar zijn we als redactie ook heel dankbaar voor. Op de site van de heemkundekring zijn alle uitgaven van De Vonder in het archief opgeslagen en is er ook een lijst met alle sindsdien gepubliceerde artikelen te vinden. Een schat aan informatie en voor iedereen beschikbaar!

Op de cover van het nieuwe jaar ditmaal een heel bijzondere brug. Vanwege 80-jaar bevrijding leek het ons heel gepast om er de baileybrug in op te nemen zoals die in het laatste oorlogsjaar door de geallieerden is aangebracht. Deze heeft na de oorlog nog lang dienstgedaan als vaste oeververbinding tussen Asten en Someren ter hoogte van sluis 11. Voor Asten en Someren dus een echte vonder.

In deze editie o.a.:

- De gebruikelijke bijdragen van bestuur en redactie,
- Een artikel gewijd aan de boeiende lezing van Ton van der Weerden,
- De perikelen rondom brandweer Someren,
- Een correctie op deel 1 van de OJC's: een belangrijk deel was vorige keer weggevallen,
- 'De Boessenscheweg' als vervolg in de reeks 'Zandpaden in Asten',
- De opening van het voetbalterrein van RKSUV Wilhelmina uit Someren,
- De geestelijke verzorging door aalmoezenier Knoops in voormalig Nederlands-Indië ,
- De opgravingen aan de Prins Bernardstraat in Asten door de werkgroep Archeologie,
- 200 jaar Zuid-Willemsvaart,

2	Van het bestuur
2	Van de redactie
3	Inhoudsopgave
4	Geestelijke verzorging
9	Het trekpaard leeft
10	Brandweer Someren 25 jaar (14)
11	Aanvulling Het OJC altijd jong en toch rijp voor de Heemkunde 1
12	200 jaar Zuid-Willemsvaart
13	Algemene informatie
14	Opgravingen in Asten
15	Nieuwe leden
16	Historische zandwegen in Asten (5)
17	Voetbalhistorie in Someren (2)
19	De Peel herrijst
20	Sponsors en Vrienden van De Vonder

- De Peel herrijst met aandacht voor de lopende artikelenreeks.

Bij elkaar weer heel veel boeiend leesvoer aangevuld met mooie illustraties. Kortom, allerlei onderwerpen, die hopelijk bij u in de smaak vallen. Wij wensen eenieder heel veel leesplezier tijdens het doorlezen van deze editie.

Namens de redactie,
Hennie Hoeben

Geestelijke verzorging

door Paul van Brakel.

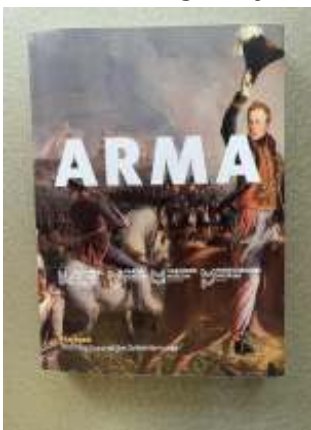
De militaire carrière van Heerroom; Pater Knoops.
(Johannes Lucas Knoops; 1913 - 1981)

Als conservator van het Nationaal Militair Museum (Soesterberg) heb ik de verantwoordelijkheid over de textilia (uniformen, vlaggen en vaandels) en de artillerie (kanonnen) in de museumcollectie.

Naast mij zijn er nog vier conservatoren met ieder een eigen expertise. Maar er komen altijd wel schenkingen binnen die tussen wal en schip vallen. In zo'n geval kijken we elkaar vragend aan: 'wie pakt dit op?' Zo werd er in 2021 een legergroen veldharmonium aangeboden. Het is een militair gebruikt voorwerp en past daarom binnen de collectie van het Nationaal Militair Museum. Tot zover hadden we er nog geen, dus kwam het in aanmerking om in de collectie opgenomen te worden. Ik ben uiteindelijk degene geweest die zich over deze schenking heeft ontfermd.

Nieuwsgierigheid was het gevolg; waarom sjouwden soldaten met zo'n log en zwaar voorwerp door het veld, waar kennelijk grote behoefte aan was? Het verzorgen van missen en diensten behoort niet bepaald tot de kerntaak van het leger, maar hoe zat het dan wel met de geestelijke zorg voor militairen? Het gaat per slot van rekening om een beroepsgroep dat potentieel groot gevaar loopt.

Het museum geeft jaarlijks het boek 'Arma' uit,

waarin conservatoren en gastschrijvers artikelen publiceren m.b.t. de museumcollectie. U raadt het al, mijn bijdrage voor het jaar 2022 ging over het harmonium en de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht.

Het was mij bekend dat mijn Astense zwager een 'heerroom' had die als aalmoezenier was uitgezonden voor de geestelijke bijstand van Nederlandse militairen tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949). Een 'aalmoezenier' is de katholieke geestelijk verzorger tegenover de protestantse '(veld)prediker'. Ik had zijn fotoalbums ooit al wel eens zijdelings gezien. Maar nader beschouwd blijken de drie albums goed gedocumenteerd, chronologisch van opzet door middel van foto's met bijschriften,

pamfletten en getuigschriften. Met historische kennis paraat in je achterhoofd, kun je het puzzeltje van zulke albums tegen de achtergrond van de algemene geschiedenis ineen laten vallen. Kleine aanwijzingen zijn terug te leiden naar het grote geheel uit de geschiedenisboeken. Het aardige daarvan is om te zien hoe historische gebeurtenissen, onbewust vertaald in persoonlijke ervaringen, op klein en plaatselijk niveau gestalte hebben gekregen. Ook passen de albums binnen de specifiek militaire geschiedenis, in dit geval de V-Brigade op Midden-Java.

Geestelijke bijstand aan militairen stamt al uit de tijd van de Romeinen. Eeuwenlang werd dat uitgevoerd door geestelijken die zelf niet militair waren. Veelal gedreven door zendingsdrang, soms uit opdracht vanuit hun kerkelijke achterban. De legerleiding maakte afspraken met kerken voor dienstverlening binnen de verschillende garnizoenen, de krijgsmacht zelf had tot 1914 geen geestelijken in dienst. Het diende een bijkomend doel voor zowel de legerleiding als de geestelijkheid: het tegengaan van het moreel verval van soldaten. Men maakte zich ernstig zorgen over het gedrag van soldaten die vaak ver van huis en haard waren. De geestelijke verzorging moest er ook op toezien dat zaken niet uit de hand liepen door ontspanning en ontmoetingsplekken te bieden zodat de rekruten in hun vrije tijd niet gingen rondzwerven.

Pas bij Koninklijk Besluit van 28 augustus 1914 zijn er geestelijken in het leger aangesteld. We staan aan vooravond van de Eerste Wereldoorlog, Nederland was gemobiliseerd met hoogoplopende spanningen aan de grenzen. Bij dit besluit werden dominees en pastoors als militair aangesteld en kwamen zij op de loonlijst van het Ministerie van Oorlog (de voorloper van Defensie). Deze gemilitariseerde status, met toegekende officiersrangen, was van niet te onderschatte belang. Ze hadden weliswaar geen gevechtstaken, maar waren bevoegd om op het slagveld mee te gaan en bijstand te verlenen. Aanvankelijk werden zij toegevoegd aan de verzorgers van het Rode Kruis die medische bijstand verleenden.

Na de Eerste Wereldoorlog is gekeken of het aanstellen van een militair geestelijk verzorger aangehouden moest worden. Een zaak van kosten en baten; het drukte namelijk flink op de begroting van het ministerie. Maar de behoefte bleek groot en de ervaringen waren positief. Later zijn er rabbijnen aan toegevoegd. Na de Tweede Wereldoorlog, de tijd van de ontkerkelijking en de moderne multicultu-

turele samenleving, zijn daar de humanistisch raadsman, pandit (hindoestaans), imam (islamitisch) en boeddhistisch geestelijke verzorgers bijgekomen.

Mijn ervaring is dat concrete belevenissen van personen goed werken om geschiedenis onder de aandacht te brengen. Vandaar dat de albums van 'Ons Heerom' een dankbare historische bron vormden.

Een aalmoezenier te velde tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog in Voormalig Nederlands-Indië.

Hoe de praktijk van een geestelijke verzorger eruit zag, kunnen we zien aan de verslaglegging van een veldaalmoezenier tijdens de onafhankelijkheidsoorlog in Indonesië.

Johannes Lucas Knoops werd geboren in Asten (Noord-Brabant) op 1 januari 1913 (overleden 27 juni 1981). Op twaalfjarige leeftijd ging hij na de basisschool naar het Kleinseminarie in Sint Oederode; voor katholieken jongeren met de ambitie priester te worden was dit het voortgezet onderwijs als vooropleiding naar het Grootseminarie. Dit laatste instituut vormde de theologische opleiding tot priester. Voor beide instituten gold een intern verblijf binnen een internaat. In 1932 trad hij toe tot de Congregatie van het Heilig Hart. Hij begon daarmee als broeder een monastiek leven. Zijn priesterwijding volgde in 1937.

Hij is in 1947 uitgezonden als veld-aalmoezenier naar Nederlands-Indië, ingedeeld bij de II Divisie en later bij de V-Brigade op Midden-Java.

Dat de kerkelijke overheid de aalmoezeniers leverde, blijkt ook in dit geval uit een document in het Latijn opgesteld waarin hij door de congregatie is uitgezonden. Een 'Litterae obedientiae' van 14 januari 1947 bevestigde zijn uitzending naar 'Indonesiam adeas ad exercendum munus sacellani militum' (vrij vertaald: 'naar Indonesië, voor de uitvoering van het ambt van aalmoezenier'), ondertekend door de Congregatie van het Heilig Hart in de 'Provincia Nederlandica'. De documenten laten in het midden of het hier een vrijwillige aanmelding betrof of dat hij door de congregatie was aangewezen.

Twee weken later volgde de officiële aanstelling door het Ministerie van Oorlog als hulp-aalmoezenier in de rang van reserve-kapitein. De aanstellingsacte gaf duidelijk aan dat hij een reservistenstatus had, wat betekende dat hij als geestelijke een ondersteunende functie bekleedde en geen reguliere aanstelling als volwaardig aalmoezenier had. Het

Johannes Lucas Knoops, 1937. In habijt als broeder bij de Congregatie van het Heilig Hart.

'Pater' Knoops als reserve-brigade aalmoezenier in Voormalig Nederlands Indië, 1950.

predicaat 'hulp' bracht hem tot de rang van kapitein conform de regelgeving. De geestelijke verzorgers kregen immers vanaf 1914 de rang van majoor toebedeeld.

Vooralsnog was zijn standplaats bij de II divisie in Blerick:

Op 3 feb 1947 werd de pij verwisseld tegen het uniform v/h Nederl. Leger. Standplaats Blerick, belast met de geestel. verzorging van het mitrailleur bataljon de 2de Divisie, gelegerd te Blerick en te Harderwijk. Intussen werd 't bataljon opgeleid. Naar vermogen werden de ouders der jongens bezocht.

Dit laatste duidt dat hij in zijn functie als geestelijk verzorger meteen aan de slag is gegaan voor het achterblijvende thuisfront.

De heenreis met het derde mitrailleurbataljon naar Indonesië op de Volendam die op 12 juli 1947 begon, verliep niet geheel probleemloos:

Het werd een moeilijke reis daar aan boord paratyphus uitbrak. Er waren ± 130 patiënten; 2 stierven en werden in zee begraven. [...] Op 28 augustus lagen we in de haven van Batavia: Tandjon Priok ; de gele vlag (besmet schip) in top. Er was niemand ter begroeting aanwezig. De typhuspatiënten werden afgevoerd naar Mil. Hospitaal I. Het bataljon werd getransporteerd naar Buitenzorg en daar 3 weken achter prikkeldraad gezet.

Na de quarantaineperiode is het bataljon ingezet op West-Java. Het is duidelijk dat hij als geestelijk verzorger met de eenheid meegang te velde. Na vijf dagen viel de eerste dode te betreuren; 'op bed doodgeschoten'. Verder op weg naar Midden-Java was er vooral bewondering voor het natuurschoon. Het bataljon vertrok uiteindelijk verder naar Oost-Java, zonder aalmoezenier. Na hen uitgeleide te hebben gedaan, vertrok hij alleen naar Semarang waar hem een taak wachtte als "hospitaalaalmoezenier", tevens 'garnizoensaalmoezenier". Een inmiddels oude taakomschrijving binnen de geestelijk verzorging, duidend op een lokaal gericht werkveld. Het eerste onderkomen in Semarang is het Hotel du Pavillon. De plaatselijke aalmoezeniers richten daar een eigen 'mess' (in feite ontmoetingsplaats) in. De bewondering voor het natuurschoon begon plaats te maken voor de fascinatie van het dagelijks leven, de passars, de nijverheid, het onderlinge sociale leven, de bedelaars, de 'kinderen waar niemand naar omkijkt'. Voor zijn werkzaamheden kreeg hij een auto ter beschikking (kon alleen maar vooruit rijden).

Eind mei 1948 volgde de bevordering tot reservebrigade aalmoezenier bij de staf van de V-Brigade te Poerwokerto. Onderweg naar Poerwokerto passeerde hij een dorpje waar hem het onderlinge geweld dat daar had plaatsgevonden ter ore kwam. Als bijschrift bij de foto schreef hij: 'Hier werden door de Javanen honderden Chinezen vermoord'.

De litterae obedientiae waarmee de Congregatie van het Heilig Hart J.L. Knoops voor uitzending naar Nederlands-Indië/Indonesië aanstelt

Een verwijzing naar de geweldsexplosie direct na de Onafhankelijkheidsverklaring.

In zijn functie werkte hij samen met geestelijke verzorgers van verschillende gezindten, wat niet geheel vrij van verzuiling was. Hij spreekt over een dominee die uiteindelijk zijn beste vriend in Indië is geworden: 'Reformatie en Moederkerk vonden el-kander'. Zo ook met betrekking tot de dagelijkse praktische problemen 'werden door Moederkerk en reformatie samen opgelost'.

Hij en zijn collega's waren belast met het verzorgen van groepsbegravenissen van leden van de V-brigade op het Ereveld Banjoemas. Zonder gevaar bleek hun werk niet toen in oktober 1947 ook een aalmoezenier dodelijk werd getroffen.

Zijn aanwezigheid te velde bij gevechtshandelingen zijn terug te zien in een fotoalbum dat aangemerkt staat als '2de Politionele actie, 19 dec. 1949'. Hij was erbij aanwezig wanneer de troepen van de V-Brigade Semarang binnentrokken. Hij meldde daarover dat de weerstand van de T.N.I. niet groot was maar er wel hevige branden waren. Hem vielen de uitingen van protest op: graffiti op de muren en in een getypt pamflet (in het Nederlands, gevonden in Solo/Surakarta) werden gevoelens van tegenstand opgevoerd. Opmerkelijk is de hierin de geschetste beeldvorming:

De Nederlanders lopen, gelijk bange honden, met hun staart tussen de benen.

Waarom ???.

Omdat Nederland in slechts enkele uren zijn onafhankelijkheid heeft verloren.....

De Russische Sovjet-Unie is een politionele actie tegen Nederland begonnen. Het land is reeds bezet..... De Nederlanders capituleerden zonder slag of stoot.....

Het straatbeeld: protestleuzen en pamfletten tegen de Nederlandse aanwezigheid.

Lange tijd werd Solo zijn standplaats. Het bleek een haard van verzet. Hij verzorgde daar erediensten in de plaatselijke parochiekerk. De foto's getuigen van een grote opkomst. In vijf maanden tijd zijn door de geestelijk verzorgers in Solo 195 gesneuvelden op de Europese Begraafplaats begraven, die later naar het Ereveld in Semarang zijn overgebracht. De begravenissen waren niet geheel zonder gevaar: 'De toestand was zóó dat tijdens de begrafenissen 't kerkhof met troepen moest worden afgezet, om beschieting te voorkomen'. Het grootste aantal op één dag betrof een begravenis van elf man, voorgegaan door hem en zijn mede geestelijke verzorgers. Als nazorg bracht hij regelmatig een bezoek aan het ereveld van Solo. Het werd hem duidelijk dat aan de andere zijde eveneens vele doden te betreuren waren. Bij een bezoek aan de T.N.I.-begraafplaats Djurug, valt hem op: '1200 bezoekers beklagen daar dagelijks hun doden'.

Er werden brigadeorders uitgegeven waarin men waarschuwde voor het risico van onverschilligheid in het aanknopen van vriendschappelijke betrekkingen met de lokale bevolking. Niet zonder rede, het gebeurde dat Nederlandse militairen in particuliere huizen zijn doodgeschoten tijdens bezoeken in de kampong. Er bleek weinig te doen ter ontspanning om de militairen bij de eenheid zelf hun tijd te laten doorbrengen, wat de behoefte aan een Militair Tehuis versterkte. Er stond duidelijk een taak te volbrengen. Met behulp van de 11e Compagnie Veldgenie is een voormalig hotel omgevormd in een Katholiek Militair Tehuis, compleet met recreatieruimte, kapel, studieruimte en bibliotheek. Het thuisfront in Heerlen adopteerde hun tehuis, maar 'toen de rijkdom aankwam was Solo ontruimd. Een ander was er toen goed mee'.

De ontruiming en overdracht van Solo aan de T.N.I. vond op 12 november 1949 met groot ceremonie plaats.

Zijn albums laten nog impressies zien van het nieuwe Indonesië, maar zijn taak als brigadeaalmoezenier was beëindigd. De V-Brigade was inmiddels opgeheven en hij werd aan 4-9 R.I. toegevoegd voor repatriëring. In februari 1950 keerde hij terug naar Nederland. Hij ontving de onderscheiding Orde en Vrede met drie gespen.

Nu verruilde hij het uniform weer voor de pij. Binnen de congregatie genoot hij later nog bekendheid als pater-econoom.

Conclusies:

Het Koninklijk Besluit van 28 augustus 1914 wordt beschouwd als het begin van de geestelijke verzorging als onderdeel binnen de krijgsmacht. Er is weliswaar altijd oog geweest voor de moraal en het welzijn van militairen, maar het was niet als onderdeel binnen het leger georganiseerd. Per historisch tijdvak werd conform de heersende opvattingen hieraan gestalte gegeven. De uitvoering lag voorheen veelal bij de kerkelijke instanties (dominees en priesters) of maatschappelijke organisaties, al dan niet tegen betaling of zijdelings ingehuurd. De geestelijke verzorging had van oudsher een Christelijke inslag. Moraal, zedelijkheid, welbevinden en nuttige tijdsbesteding zijn hierin steeds terugkerende begrippen.

De inzet van geestelijken bleek ook na de Mobilisatie 1914-1918 in een behoefte te voorzien. De aanstelling van aalmoezeniers en predikers werd na de Eerste Wereldoorlog voortgezet, weliswaar in een andere organisatiestructuur.

Na de Tweede Wereldoorlog komt er ook apart aandacht voor het welzijn van de niet-kerkelijken. Humanistische raadsleden doen hun intrede en

voorzien in een behoefte. De scheidslijn tussen religieuze bezinning en maatschappelijk werk wordt steeds dunner.

De Christelijke inslag krijgt in het moderne leger steeds meer een andere positie door de komst van militairen met een migratieachtergrond. Was voor de Tweede Wereldoorlog de joodse variant al aanwezig, de laatste decennia zijn daar de islam en het hindoeïsme bijgekomen. Alle religies kennen intrinsieke waarden vanwaar uit zij werken.

De brigadeorder waarbij gewaarschuwd wordt voor het leggen van contacten met de plaatselijke bevolking

Groepsbegrafenis op de Europese Begraafplaats van Solo.

Het trekpaard leeft

gepassioneerde lezing van Ton v.d. Weerden
(door Piet Snijders)

‘Nen Bels’ kan. Nederlands -, Belgisch - of Zeeuws trekpaard, boerenpaard of Brabander mag ook. Maar ‘ne Belse knol’ kan absoluut niet. Dat is oneerbiedig; getuigt niet van waardering. Terwijl ‘den Bels’ die wél verdient, veel waardering zelfs. Van eind 19e eeuw tot diep in de 20e eeuw was hij/zij onmisbaar in het Nederlands/Belgische boerenbedrijf. ‘Den Bels behoort tot ons levend erfgoed’, aldus Ton van der Weerden.

Van der Weerden is oud-teken- en muziekleraar van het Varendonck College. En al tientallen jaren idolaat van het trekpaard. Hij tekent, schildert, fotografeert en bezingt ze. Zijn paardenschilderijen zijn wijd en zijd gekend. En hij heeft er fotoboeken van gemaakt die herinneren aan de beroemde fotoboeken van Martien Coppens. Momenteel exposeert Ton van der Weerden zijn kunst onder de titel ‘Het trekpaard leeft’ in Museum Het Oude Slot in Veldhoven. En op 18 januari hield de geboren en getogen Somerenaar (tegenwoordig Astenaar) in Hotel Centraal in Someren voor onze heemkudering een goedbezochte lezing over zijn passie.

Daar vertelde Ton dat de liefde voor het trekpaard altijd al in hem zat. Als kereltje van drie bleef hij er altijd naar staan te kijken als hij bij opa en oma op bezoek was. Mensen in Someren wisten zich dat nog te herinneren, toen hij tientallen jaren later trekpaarden begon te schilderen.

Hij had er kijk op, de jonge Ton. Op 17-jarige leeftijd won hij een Connemara pony-veulentje in een door Boer & Tuinder uitgeschreven wedstrijd over de waarschijnlijke kampioenen van de Nationale Tentoonstelling in Den Bosch. In Someren waren het zijn peetoom Hein van der Weerden, en de landbouwers Jan Swinkels en de gebroeders Kanters die daarna de liefde voor het trekpaard bij Ton levend hielden. Later werd hij de trotse eigenaar van Mandy, een heuse ‘Bels’, die hij regelmatig inspande om ermee te werken zoals dat tot in de jaren ’70 van de vorige eeuw gebruikelijk was. He-las, Mandy is niet meer.

Voor Ton werd het trekpaard niet alleen een maatje, maar ook een favoriet studieonderwerp. Hij weet alles van trekpaarden. Hoe ze er eind 19e eeuw uitzagen, hoe ze op macht en kracht werden doorgefokt tot wat ze nu zijn, hoe ze in de Eerste Wereldoorlog van hun bakermat België via Zeeuwsch--

Vlaanderen in Nederland verspreid raakten, hoe belangrijk ze werden in de akkerbouwgebieden op de zware klei, maar evengoed op het Brabantse zand.

Ton van der Weerden kan ook tot in detail verhalen over stamboek en afstamming en over de indrukwekkende prestaties van dekhengsten als Costaud de Marche, Costaud van Soesterhof en - de beroemdste van al - Nico van Melo. Tijdens zijn lezing kreeg hij terecht meerdere open doekjes en aan het slot een warm applaus voor zijn met empathische filmbeelden geardeerde enthousiaste lezing.

De expositie ‘Het trekpaard leeft’ in Museum ’t Oude Slot, Hemelrijken 6 in Veldhoven, is nog te bezoeken tot en met 1 april. Openingstijden: wo. t/m zo. Van 13:00 tot 17:00 uur. Voor meer info, ook over de boeken van Ton, verwijzen wij graag naar zijn site: <https://www.tonvanderweerden.nl>

Het jongste fotoboek van Ton van der Weerden.

De legendarische hengst Nico van Melo, geschilderd door Ton van der Weerden.

Brandweer Someren 25 jaar (14)

Uit hoofde van zijn functie als commandant van de brandweer heeft Ben van Otterdijk jaren geleden bijzondere gebeurtenissen in verhaalvorm uitgewerkt. Ook in deze editie kun je weer een van zijn verhalen lezen. Met deze verhalen kan de lezer eens op andere wijze kennis nemen van brandweer Someren.

Nog choco

De meeste mensen kennen de brandweer van de rode auto's en blauwe lampen. Met andere woorden: van het moment dat de brandweer met gierende sirenes op weg gaat om hulp te gaan verlenen. Maar onze vrijwilligers doen ook aan preventie en preparatie. Wat veel mensen niet weten is dat brandweerleden in de weer zijn bij preventiewachten bij grote evenementen zoals bijvoorbeeld de Kennedymars of de Grand Prix motorcross in Lierop. Brandweerleden zijn het grootste gedeelte van hun tijd bezig met opleiden, oefenen en trainen. Een brandweerlid gaat gemiddeld vijf jaar lang een avond in de week naar een opleiding, twee keer per jaar een dag naar een bijscholingsprogramma en verder oefenen zij gemiddeld 45 keer per jaar. Een vrijwillig brandweermens is per jaar zo'n 120 uur bezig met het voorbereiden op de werkelijke inzet. Hoogtepunten voor een oefenprogramma zijn vaak de brandweerwedstrijden. Deze wedstrijden worden in een regionale en in een landelijke competitie gehouden. Brandweer Someren heeft hier de afgelopen 50 jaar een sterke reputatie mee opgebouwd. Ik mag gerust stellen, zonder ijdel te worden, dat ons korps tot de betere behoort binnen de regio en daarbuiten.

Eind jaren tachtig werden er brandweerwedstrijden gehouden bij de Heineken fabrieken in Den Bosch. Ook Someren nam deel met een ploeg. Al vroeg in de morgen vertrokken we naar de provinciehoofdstad. Joep was onze bevelvoerder en ik mocht nummer drie zijn, de ordonnans. De ordonnans is een soort hulpbevelvoerder die als belangrijkste taak heeft te zorgen voor het doorgeven van de berichten. Bij het gebrek aan communicatiemiddelen had je vroeger iemand nodig die zorgde voor de verbindingen.

Onze chauffeur was de avond voor de wedstrijd nog naar een bruiloft geweest en had zoveel gedronken dat hij de bevelvoerder vroeg om naar Den Bosch te rijden. Someren speelde een puike wedstrijd. Er was echter een probleem. We kregen geen water op de pomp. De chauffeur/pompbediende zocht zich rot waar ergens de storing zat. Hij kon het niet vinden totdat de bevelvoerder zich aan het voertuig meldde. Hij zette meteen de kraan van de watertank open waardoor de pomp aansloeg en het water door de slangen zich begon te bewegen. De chauffeur/pompbediende was boos. Vooral boos op zichzelf omdat hij de storing niet gevonden had. Om een en ander op een sociale manier te kunnen verwerken werd besloten om rond de middag aan te leggen bij café Huubke Van Stiphout nabij het kanaal aan het Stipdonk. Onze chauffeur werd opgepept door de mannen en ook onze supporters werden voorzien van een natje. Zo ook de zoon van Karelkje Otterdijk. Het manneke had een chocomel besteld. Hij kreeg van Huubke een flesje met twee rietjes erin. Jan, onze cameraman die de handelingen van de wedstrijden had vastgelegd, zat naast het manneke. Jan zei tot het manneke: 'Is het lekker?' 'Ja,' zei het manneke. 'Weet je wat nog lekkerder is?', zei Jan tegen hem. 'Nee,' antwoordde hij. 'Flink hard blazen op de rietjes, dan krijg je bubbels in de chocomel.' Jan had dit nog niet gezegd of het manneke haalde een teug adem en blies op de rietjes. De chocomel spoot langs de rietjes omhoog tot tegen het plafond. Ook het manneke en de tafel zaten volledig onder de chocomel. De rest schaterde het uit van het lachen. Het manneke moest helemaal niet lachen. Het huilen stond hem nader, totdat Jan tegen hem zei 'Nog een choco?'

Diezelfde avond nog waren we weer terug in Den Bosch waar de prijsuitreiking plaatsvond. Nadat de wedstrijdleider en de directeur van de Heineken fabrieken een toespraak hadden gehouden, werden door de laatste de prijzen uitgereikt. Someren haalde de eerste plaats in de klasse 1 lage druk. Een speciale vermelding stond in het juryboek voor onze chauffeur/pompbediende, omdat hij de moed niet had opgegeven en was blijven zoeken naar de storing. Hij haalde daarmee het hoogste aantal punten binnen. Uiteraard moesten we op de weg terug naar Someren nog even bij Huubkes binnenlopen. Deze keer geen choco, doe maar een biertje.

Aanvulling "Het OJC, altijd jong en toch rijp voor de heemkunde (1)"

In De Vonder 2023 Jaargang 29 nr. 4 publiceerden wij het eerste deel van een tweeluik over het fenomeen Open Jongeren Centrum van de hand van Piet Snijders. Aanleiding: de halve eeuwfeesten van Nirwana in Lierop en Jonosh in Heusden. Helaas is in die publicatie een groot deel weggevallen van de hoofdstukjes 'Alternatief' en 'Slecht imago'. Wij halen die gevallen steken op door de betreffende hoofdstukjes nog eens integraal te plaatsen.

Alternatief

Het overzicht van OJC's in de regio lijkt een opsomming van allerlei unieke instellingen, maar ze hebben een grootste gemene deler en daarmee is het OJC een historisch fenomeen. De jongeren, die er aan meededen, wilden zich over het algemeen nadrukkelijk presenteren als 'alternatief' en 'maatschappijkritisch'. Dat uitte zich niet alleen in muziekvoorkeuren – pop, hardrock, r&b, blues, folk, cabaret, kleinkunst etc tegenover oude rock 'n roll, zoetgevooisde palingsound of piratenmuziek – maar ook in andere thema's, zoals een lange haartracht en een nieuwe manier van kleden (spijkerbroek) of mobiliteit (Puch). Hielden traditioneel ingestelde jongeren in het methodisch jeugdwerk of in de jeugdafdelingen van standsorganisaties zich nauwelijks bezig met politieke issues, die van de open jongerencentra dweepten ermee. 'Maatschappelijk engagement' vertaalde zich in het zich afzetten tegen de gevestigde orde en sympathie voor politieke partijen ter linkerkant. Immers: die gingen na jarenlang confessioneel-liberaal overwicht ook voor een alternatieve, meer sociale koers. Het is niet toevallig dat begin jaren '70 de PvdA van Joop den Uyl aan zet was. Het engagement van de open jongerencentra viel ook af te lezen van hun activiteitenkalender. Er kwamen - ook in de kleine jongerencentra in onze regio - politieke - en andere discussieavonden over thema's die voorheen onbesproken bleven, zoals jongerenhuisvesting, seksuele vrijheden (NVSH), dictaturen, bevrijdingsbewegingen, maar ook lokale verkiezingen. De dorpen in de Peel kregen voor het eerst (lokale) politieke fracties met een linkse signatuur, meestal aangezwengeld door kritische jongeren.

Filmavonden waren ook populair, maar dan vooral met 'filmhuisfilms'. De rolprenten moesten ergens over gaan; je moest erover kunnen napraten.

Serieuze wereldverbeteraars dus, die OJC-ers, maar ze genoten in de eerste plaats van activiteiten in de creatieve sfeer. Live muziek scoorde het hoogste. Het publiek van de open jongerencentra vond elk weekend wel ergens in de regio een concert naar keuze. Vanaf de jaren zeventig was het ook in de Peellandse jongerencentra een komen en gaan van artiesten die hun plaatsje veroverden in de nationale pophistorie. Sommige jongerencentra evolueerden tot poppodium; anderen profileerden zich met jaarlijkse open-air festivals of deden beiden.

Slecht imago

Mensen die zelf actief deel hebben uitgemaakt van de alternatieve scene, kijken er doorgaans met veel genoegen op terug. Niet zelden hoor je dat de jaren in het OJC de beste jaren van hun leven waren. Toch hadden open jongerencentra vaak een slecht imago. Dat had diverse oorzaken. Een daarvan was de slechte huisvesting. In de jaren '70 kregen de jongerencentra vooral afgedankte panden toegewezen, die uiterst goedkoop geschikt werden gemaakt als uitgaanslocatie. Spic & span was het er nooit. Bijvoorbeeld een Maycretewoning aan de Molenstraat, Daar kwamen jongeren van de Progressive Underground Society (PUS) bijelkaar. (zie afbeelding)

OJC's riepen ook aversie op omdat ze niet veel moesten hebben van ouderwetse gezagsstructuren, laat staan ouderlijk toezicht. Ouders hadden geen idee wat er in jongerencentra gaande was, maar veiligheidshalve verboden ze hun kinderen maar om er naar toe te gaan. In plaats van zich op de hoogte te stellen – wat gemakkelijk kon tijdens open avonden, kerst inns of wat dan ook – sprak men liever schande van het OJC en zijn bezoekers. Men had het over langharig werkschuw tuig, gevaarlijk drugsgebruik en de vloek van de vrije seks.

In de volgende editie van De Vonder publiceren we het tweede deel van het tweeluik. Excuses voor het ongemak.

200 jaar Zuid-Willemsvaart

De Zuid-Willemsvaart, de moeder van alle kanalen in Oost-Brabant.

De Zuid-Willemsvaart (ZWV) doorsnijdt al 200 jaar het Brabantse en Limburgse landschap. Al eeuwen lang heeft men plannen gemaakt om een kanaalverbinding te maken tussen Den Bosch en Luik, de meeste zijn nooit of maar gedeeltelijk uitgevoerd. Het industriegebied rond Luik was, na de industriële revolutie, een van de belangrijkste industriegebieden van Europa. De tweede koning van Nederland Willem I, was de grote animator voor de aanleg van dit kanaal. Hij had de kanalen in Engeland meegemaakt en wilde dat ook in zijn land verwezenlijken. Nederland en België waren toen één land en hij wilde de handelssteden van Holland met het industriegebied Luik verbinden.

De rivieren de Maas, de Dommel, de Aa, de Dieze en het Grand Canal du Nord hebben een rol gespeeld bij de aanleg van de ZWV. Het kanaal Canal du Nord (de Noordervaart) dat Antwerpen met de Maas en de Rijn moest verbinden was eerder aangelegd door Napoleon.

Het nieuwe kanaal zorgde voor economische groei in de regio. Een transportweg waar veel belangen mee gemoeid waren. Steden zoals Eindhoven (Eindhovens kanaal) en Veghel (nu de haven) wilden een kanaal laten graven om aansluiting te krijgen met de Zuid-Willemsvaart. Zij lieten op eigen kosten een kanaal graven om aansluiting te krijgen op de Zuid-Willemsvaart.

De Zuid-Willemsvaart is gegraven tussen 1822 en 1826. Het plan was om het kanaal van Maastricht naar Luik door te trekken. Dit werd verstoord door de afscheiding van België in 1839. Het kanaal was geschikt voor schepen van 50 ton. Nu varen er schepen door van ca. 1200 ton. Tussen 1826 en nu is er veel aan het kanaal aangepast.

Waarom het kanaal op de plek kwam te liggen waar het nu ligt, is te danken aan Carel Wesselman (de heer van Helmond). Hij zorgde ervoor dat het kanaal langs Helmond (de Aa-variant) kwam te liggen, dit tot grote teleurstelling van Eindhoven dat liever de Dommel-variant had gezien. Hij had hier goede argumenten voor: Eindhoven had al een wegverbinding met 's-Hertogenbosch en de Dommelvariant was duurder o.a door de vele volmolens op de Dommel. Langs de rivier de Aa woonden meer

mensen en de Peel met zijn turf kon ontsloten worden. Het nadeel was dat de lengte van het kanaal in de Aa-vallei groter was. Het kanaal had net zo goed Wesselman-kanaal genoemd kunnen worden. Waarom het Zuid-Willemsvaart genoemd werd, is omdat bij Zwolle al een Willemsvaart was gegraven. Vreemd en uniek is dat de sluisnummering niet met het water meeloopt, van hoog naar laag. Dit kwam omdat men in 's-Hertogenbosch begonnen is met de aanleg.

Het kanaal doorsnijdt met zijn prachtige bomen en dubbel jaagpad het Brabantse en Belgisch-Limburgse landschap. De kanalen in Oost-Brabant en de kanalen, die later gegraven zijn, zoals het Defensiekanaal, Afwateringskanaal Neer, het Willhelmina kanaal, het Eindhovens kanaal en het Kanaal van Deurne en de Helenavaart worden alle gevoed door Maaswater. Na de afscheiding met België kregen Nederland en België regelmatig ruzie over het Maaswater, dat de kanalen in Noord-België en de kanalen in Oost-Brabant van water moest voorzien. Er dreigde zelfs weer een oorlog. In 1863 werd het Maasverdrag (het Maastraktaat) getekend. Hierin werd elk jaar bepaald hoeveel water naar België en Nederland ging.

Een deel van het “Canal du Nord” werd omgebouwd tot Zuid-Willemsvaart en het is onvoorstelbaar dat het 120 km lange kanaal (het langste kanaal van “Groot-Nederland”) met 21 sluisen door ca. 5000 arbeiders met de hand, schop, paarden, kruiwagens en manden in ongeveer vier jaar gegraven is. Een project dat met militaire precisie uitgevoerd werd. Het werd het eerste kanaal in Europa dat gegraven werd met internationale standaarden.

De gravers, vaak beroepsgravers die wisten wat graven was, verdienden voor die tijd goed. Men kreeg 12 cent per m³. Dat hield in dat een graver, die per dag maximaal 5 m³ kon verzetten 60 cent

kon verdienen en dat was veel. De meesten kwamen meestal niet uit de directe omgeving. Zij kwamen vaak in groepen, soms met hun vrouwen en kinderen, uit Wallonië, Drenthe en Holland naar dit grote werk. Vrouwen werden ingezet als ‘lastdieren’, zij droegen de natte uitgegraven modder in manden naar boven.

Om zoveel mogelijk overlast te vermijden en om eventuele ontstane besmettelijke ziekten te voorkomen werden zij in kampementen ondergebracht. ‘Winkelen’ deed men in de zgn. zoetelaarskeet (een soort SRV-wagen), die met de gravers en hun families meetrok.

De meeste dorpen waren niet blij met de komst van het kanaal. Ze waren niet gewend aan zoveel vreemde werklui. Overal waren ook gendarmes aanwezig om in te grijpen als er problemen waren. De gendarmes werden ingekwartierd bij de plaatselijke bevolking en de kosten waren voor de gemeenten. Hier en daar ontstonden dan ook wel sociale problemen. Pastoors preekten hel en verdoemenis over dit “wild, vreemd volk”.

Sluizen.

Het kanaal kreeg 21 sluizen, sluis 0 en sluis 20 waren afwijkend. Sluis 0 ontstond later, de twee keerslui-

zen in de vestingwal van ‘s-Hertogenbosch werden toen één nieuwe sluis. Sluis 20 in Maastricht had dubbele deuren (zeesluis) dit i.v.m. de waterstand in de Maas die hoger en lager kon staan dan in het kanaal.

In Someren lag sluis 11, hier ontstond een gehucht met bakker, slager en cafés. Bij een van de cafés (Lammers) was een telegraaf. Sluis 11 was een meetsluis, hier werd o.a. de diepgang van het schip gemeten. Someren kreeg in aanvang 2 bruggen, bij Sluis 11 en brug Half 12 (de weg naar Meijel). Het pontje bij de Steegstraat moest de gemeente onderhouden.

Het kanaal is meer dan een waterbouwkundige sleuf in het landschap. Het is bepalend geweest voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Brabant en de beide Limburgen.

Het heeft grote invloed gehad op de steden en dorpen die er langs liggen. Veghel werd een van de grootste binnenhavens van Nederland en Helmond zou anders nooit een grote industriestad geworden zijn.

Cees Verhagen 2023

Algemene informatie

REDACTIE:

Hennie Hoeben, Voordeldonk 30, 5721 HM, Asten

Anneke Blankennagel, Cor Fransen, Jac Jöris, Joop Martens, Ricus van Neerven, Piet Sniijders en namens het bestuur Jan van der Heijden
Mailadres voor inzenden kopij:

redactie@heemkundekringdevonder.nl

BESTUUR HEEMKUNDE:

Voorzitter: Gerard van de Moosdijk
telefoonnummer: 0493-693715

Secretaris: Sandu Niessen

Penningmeester: Ryan van Laarhoven

Leden: Jan van der Heijden, Joop Martens en Sjf Toemen

Gezinsabbonementen HKK De Vonder
€ 30,00 per jaar

Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis
Molenstraat 10 te Someren

www.heemkundekringdevonder.nl

ISSN 1387-2079

Opgravingen in Asten

Opgravingen aan de Prins Bernhardstraat in Asten door Ria Berkvens

In opdracht van Vastgoedmaatschappij Van der Loo heeft RAAP met tussenpozen van 27 februari tot 13 april 2019 een archeologisch onderzoek uitgevoerd in plangebied Prins Bernhardstraat te Asten. Het onderzoek bestond uit een archeologische begeleiding en een proefsleuvenonderzoek met doorstart naar een opgraving. De begeleiding had betrekking op het wegcunet in het centrale en westelijke deel van het plangebied, het proefsleuvenonderzoek en de opgraving hebben betrekking op het oostelijke deel van het plangebied.

Het doel van de begeleiding was om eventuele archeologische resten in het wegcunet te documenteren. Het doel van het proefsleuvenonderzoek was om de archeologische waarde van het oostelijke deel van het plangebied bepalen. Geconcludeerd werd dat de archeologische resten die het proefsleuvenonderzoek opleverde, inderdaad behoudenswaardig zijn. Omdat die niet in situ konden worden behouden, is besloten om deze op te graven. In totaal is een oppervlakte van 2.965 m² van het plangebied onderzocht.

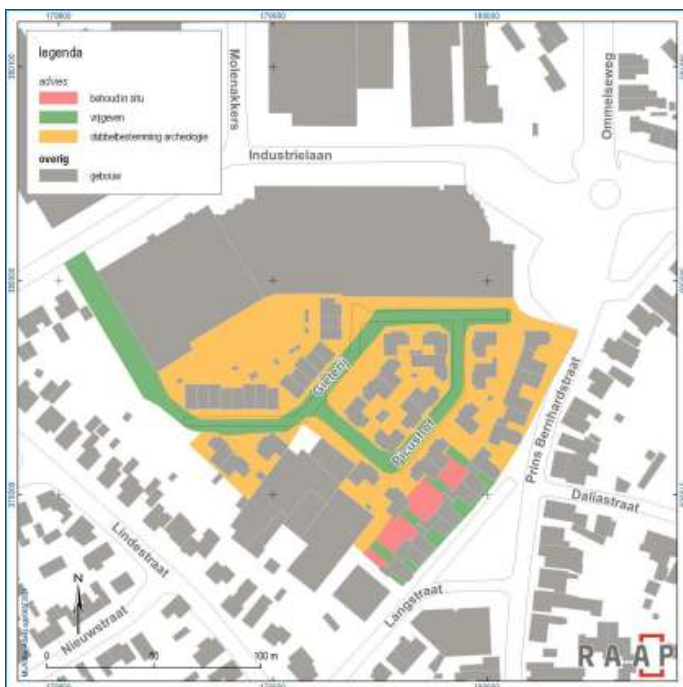
Onverwacht hierbij was de ontdekking van een klein kampement uit de steentijd. Na overleg met het bevoegd gezag is dit opgegraven deze met hulp van vrijwilligers en medewerkers van de Archeologische Vereniging Kempen en Peelland en het Erfgoedhuis in Eindhoven.

Asten ligt op een grote dekzandrug, en daarbinnen bevindt het plangebied zich aan de oostelijke rand van een 30 tot 40 hectare grote dekzandkop. Het dekzand is overwegend afgezet in de laatste ijstijd (de jonge dryas) en bestaat overwegend uit jong dekzand I. Daarbij is een kleine laagte ontstaan, die in het zuidelijke punt van het plangebied is aangesneden. Na de jonge dryas stookte deze laagte dicht met jong dekzand II, maar daarbuiten werd nauwelijks zand afgezet. In het holoceen vormde zich een bodem (moderpodzol) in het dekzand. Zulke bodems kenmerken zich door een relatief hoge natuurlijke vruchtbaarheid, waarmee het gebied aantrekkelijk werd voor landbouwende gemeenschappen. De oudste resten van menselijke occupatie in het plangebied betreft een concentratie vuursteenmateriaal. Het gaat om een klein kampement uit de

steentijd, vermoedelijk het laat paleolithicum of vroeg mesolithicum. In het kampement zijn allereerste kleinschalige activiteiten uitgevoerd, waaronder het repareren van vuurstenen werktuigen. De aanwezigheid van een concentratie verbrand vuursteen wijst op een haard, wat een indicatie is voor een bewoningsduur van enkele dagen of weken. Enkele fragmenten bot wijzen in de richting van de consumptie van jachtwild (edelhert, oerrund, ree, wild zwijn, enz.), hoewel het materiaal te klein was om op soort te worden gedetermineerd.

Verspreid in het plangebied zijn nederzettingenresten uit de late prehistorie aangetroffen. Er zijn 17 sporenclusters aangewezen. Daarbinnen konden slechts enkele structuren van hoofdgebouwen worden gereconstrueerd. Het gaat vooral om kleine bijgebouwen, en daarnaast om één schuur en twee boerderijen of huizen. Het aardewerk duidt op een datering in de vroege en de late ijzertijd. Het plangebied maakte in deze perioden deel uit van een groot nederzettingsterrein, dat in het plangebied is aangesneden. Grote delen van de dekzandkop zijn in het verleden gebruikt om op te wonen, akkeren en begraven.

De hoeveelheid Romeinse vondsten is beperkt en bestaat uit gebruiksaardewerk en bouwkeramiek. De clustering van deze vondsten in het oosten van het plangebied wijzen op bewoning in deze omgeving. Enkele vondsten uit de merovingische en karolingische periode en de volle/late middeleeuwen geven aan dat het plangebied ook in de 6-8e, 9-10e en 11-14e eeuw werd gebruikt. Ook nu wijst de vondstspreading op bewoning in de directe omgeving ten oosten van het plangebied. Het kan niet worden uitgesloten dat de Prins Bernhardstraat teruggaat tot een route die haar oorsprong vindt in de vroege middeleeuwen. In het begin van de 13e eeuw wordt Asten voor het eerst genoemd en is sprake van een kerk. In deze periode begint het dorp zijn eerste vorm te krijgen. Eventuele bewoning langs de Prins Bernhardstraat komt overeen met het bewoningspatroon vanaf de 13-14e eeuw, waarbij de bewoning was gelegen op de overgang van de lagere naar de hogere delen in het landschap. In de middeleeuwen kunnen dan ook grote delen van de dekzandkop zijn gebruikt als nederzettingenareaal. In de loop van de Nieuwe tijd krijgt Asten steeds meer vorm, waarbij de bewoning rondom de kerk ging clusteren. De ontwikkeling van een dik akkerdek geeft aan dat het plangebied toen vooral voor de landbouw werd gebruikt.

Advieskaart ten aanzien van archeologie in het plangebied.

De wegcunetten en een deel aan de Bernardstraat zijn onderzocht en daarmee is de wetenschappelijke informatie ex situ bewaard. Voor dit deel van de geplande planvorming wordt het selectieadvies gegeven: vrijgeven van dit deel van het plangebied. Buiten de wegcunetten zijn de huis-funderingen niet tot op grote diepte ontgraven. Hier wordt aanbevolen om de archeologische resten in situ, d.w.z. in de bodem, te behouden. Bij het deel aan de Bernhardstraat wordt (eveneens) aanbevolen om de archeologische resten in situ, d.w.z. in de bodem, te behouden onder het nieuwbouwplan.

Bron: X. V. Dijk, 2021: Een archeologisch onderzoek in plangebied Prins Bernhardstraat te Asten. Gemeente Asten (RAAP-RAPPORT 3852), Weesp.

Impressie van het plangebied tijdens het archeologisch onderzoek.

Impressies van het onderzoek aan de steentijdvindplaats.

Overzicht van het vuursteenmateriaal (foto: R. Hemelaar).

Nieuwe leden De Vonder

Wij heten deze keer van harte welkom:

(teldatum 17 februari 2024)

- * in alfabetische volgorde
- Martien Claessens Someren
- Mathy Heijmans Asten
- Toon Kanters Someren
- Wim van Veghel Asten
- Piet Verstappen Someren

Historische Zandwegen in Asten 5

de Boes(s)ensche weg, door Tom Waals

Op de oudste kadasterkaarten uit 1832 staat een groot aantal wegen, toen overigens allemaal zandpaden, waarvan we weten dat de meeste daarvan nooit actief zijn aangelegd maar door de eeuwen heen zijn ontstaan, vaak tussen verschillende woongemeenschappen. De namen van deze wegen zijn ook nooit officieel vastgesteld. In Asten gebeurde dat pas voor het eerst in 1929. De straatnamen zoals die op de genoemde kadasterkaarten voorkomen kunnen namen zijn die misschien al wel eeuwenlang in de volksmond gebruikt werden. Kortom, deze wegen kunnen eeuwenoud zijn en daarmee een heel belangrijk historisch element van onze omgeving waar we zorgvuldig mee om moeten gaan. In een reeks artikelen laten we zien wat er op dit moment nog van deze historische wegen in Asten te herkennen is.

de Boes(s)ensche weg

Op dit moment bestaat de Boes(s)ensche weg niet meer maar op topografische kaarten van vóór 1980 nog wel als een verbinding tussen de Stegen en Achterbosch (zie afbeelding 1). Het is best mogelijk dat sommige mensen zich deze weg nog herinneren.

Afbeelding 1 Topografische kaart 1950 met de Boessensche weg

Op de kaart is te zien dat de weg vanaf Achterbosch tussen de huidige panden Stegen 80 en 82 uitkwam. Met name het pand Stegen 82 heeft een bijzonder verleden. De historie van dit pand is te vinden op onze website onder "Bewoningsgeschiedenis". Vermeld staat dat in de Bossche Protocollen uit de 14e eeuw dit pand "Hoeve de Boeschot" genoemd wordt als eigendom van de familie van Stakenborch van Boeschot. Het lijkt waarschijnlijk dat de land-

bouwgronden in deze omgeving al heel lang in gebruik zijn. Afbeelding 2 is een fragment van de kadasterkaart 1832 waarop de Boessensche weg staat aangegeven als een pad over de percelen van de Boessensche Akker

Afbeelding 2 Minuutplan 1832 Gemeente Asten, sectie C blad 2

Zoals gezegd was de verdwenen Boessensche weg vroeger een verbinding tussen de nederzettingen Stegen en Achterbosch over de nu nog steeds zichtbare bolle akker. Aan de kant van Achterbosch zijn geen sporen van de weg meer te ontdekken maar aan de kant van de Stegen weten we dat de weg tussen de panden Stegen 80 en 82 gelopen moet hebben. Op dit moment is daar niet meer van over dan een inrit zoals dat op afbeelding 3 te zien is.

Afbeelding 3 Aansluiting van de Boesschotsche weg op de Stegen tussen hsnr. 80 en 82

Wat nog wel te zien is, is waar deze weg ooit gelegen moet hebben. Een satellietfoto van medio 2018 laat dat door een verkleuring van de bodem zien. Door de extreme droogte van dat jaar werden sporen uit het verleden zichtbaar. Op afbeelding 4 de Boessensche weg, in bruin, uit 1832. Op afbeelding 5 de satellietfoto uit 2018 met een zichtbare verkleuring van de ondergrond op de plaats van de voormalige Boessensche weg.

Afbeelding 4 Satellietfoto uit 2018 met de Boessensche weg in 1832

Afbeelding 5 Satellietfoto uit 2018 met verkleuring van de ondergrond

Foto Omslag: "noodbrug over de Zuid Willemsvaart bij sluis XI, baileybrug uit 1944" bewerkt door Maria van Neerven

Voetbalhistorie in Someren deel 2 door Gerard Slegers

Inzegening terrein der R.K.S.V.V. Wilhelmina (1935)

Op 21 juli 1935 werd in Someren een nieuw voetbalterrein geopend. Dat lag achter de Kanaalstraat, ongeveer ter hoogte van de huidige Waalseweg. De foto's bij dit artikel zijn afkomstig van de familie Van Gijssel. Ze zijn gemaakt door schoolhoofd August van Gijssel, die in 1928 na de heroprichting voorzitter werd van voetbalvereniging Wilhelmina. De tekst van het artikel is (behoudens enkele redactionele opmerkingen) letterlijk overgenomen uit het Peelbelang van 27 juli 1935. Door de combinatie van tekst en foto's krijg je een aardig beeld van de situatie destijds.

Zondag j.l. had de inzegening plaats van het nieuwe terrein der R.K.S.V.V. Wilhelmina. Om 3 uur stelde de stoet zich op voor het clublokaal F. Bukkems (red: aan het Wilhelminaplein, tegenwoordig 'Ons Café'). Voorop de Fanfare Somerens Lust gevolgd door een auto waarin de geestelijke adviseur der vereniging, de Zeereerw. Heer kapelaan de Visser, en 2 koorknappen gezeten waren.

Hierna het bestuur der vereeniging Wilhelmina en de spelers der vereeniging Wilhelmina en de spelers der vereeniging E. V. V. uit Someren-Eind, Meijel en N.W.C. uit Asten.

Het nieuwe terrein zag er keurig uit en strekt de vereeniging Wilhelmina tot eer. De afrastering bleek echter nog niet voldoende, daar er verscheidene ‘clandestiene’ toeschouwers waren.

Nadat de inzegening was verricht, hield de Edelachtb. Heer Burgemeester Smulders een openingsrede. Inmiddels hadden o.m. de Zeereerw. Heer Pastoor van den Heuvel en de Zeereerw. Heer Kapelaan van der Spek van hun belangstelling doen blijken.

Hierna werd door mej. Bukkems (red: Nel Bukkems, de latere vrouw van Gerrit Wijnen) het lint

doorgeknipt en het terrein daarmee voor de spelers opengesteld. Door de aanvoerders der vereenigen E. V. V., Meijel en Asten werden onder passende toespoken bloemen aangeboden, waarvoor Wilhelmina, bij monde van voorzitter Gruintjes, dankte. Nadat de fotografen enkele foto's hadden genomen, werd met de eerste wedstrijd begonnen, namelijk **Wilhelmina 1 – EVV 1**.

R.K.S.V.V. Wilhelmina Someren (red: De doelman is Thieu Breuer, de vroegere dorpsmid. Links van hem staat Wim Malschaert. Derde speler van links is Frans Meeuws. Rechts kapelaan De Visser en voorzitter Gruintjes met hoed).

R.K.E.V.V. Sparta Someren-Eind speelde met o.a. Gerrit Wijnen, Toon van Doorn, Sjef Wijnen, de doelman Piet Tielen en Hein van den Einden.

(red: Kapelaan De Visser wil de aftrap verrichten, maar voetballer Driek van de Voort heeft alleen maar aandacht voor de fotograaf)

De sterke wind, die schuin over het veld stond, deed aan het spel veel afbreuk. Niettemin was het spel maar zeer matig en kon niemand bekoren. Het Eind was het gelukkigst en ging met de overwinning strijken, 0-1.

Meijel 1 – NWC 1. De wedstrijd Meijel 1 – N.W.C. 1 (4-3) toonde een heel ander beeld. N.W.C. begon

al direct zeer enthousiast te spelen, terwijl Meijel het op haar gemak deed met de gedachte: we winnen toch wel. N.W.C. wist de Meijelsche backs (beide invallers) telkens in de luren te leggen, zoodat de Meijelsche doelman zijn capaciteiten kon toonen. Doelpunten konden echter niet uitblijven. N.W.C. wist haar meerderheid dan ook door 2 prachtige doelpunten uit te drukken, wat volkomen verdiend was. Na de rust pakte Meijel een beetje steviger aan en wist spoedig de achterstand in te loopen. Door een misverstand der Meijelsche backs (de slechtste spelers van het geheele veld) vergrootte N.W.C. haar voorsprong. N.W.C. toonde vermoeidheid, ten gevolge waarvan Meijel geweldig kwam opzetten. Met mooie aanvallen werd het N.W.C. doel bedreigd, waar de doelman geweldig op de proef werd gesteld. Hij kon niet verhinderen dat Meijel driemaal scoorde. Dit was N.W.C. te bar. Het zoet der overwinning was haar ontgaan. Met enthousiast spel werden de Meijelsche boys teruggedrongen, doch voor goal stonden teveel verdedigers om er door heen te komen. Het einde kwam met een benauwde overwinning voor Meijel. Meijel viel een weinig tegen, maar was natuurlijk geweldig gehandicapt door het ontbreken van haar 2 backs. N.W.C. had men zoo sterk niet verwacht en zal in de a.s. competitie een geducht woordje meespreken. Nog dient worden vermeld dat de fanfare Somers-Lust af en toe een nummer ten beste gaf, wat zeer in den smaak viel.

Na de wedstrijden werd door Voorzitter Gruintjes aan de winnaars eene mooie herinneringsplaquette uitgereikt, terwijl de verliezer een herinneringsmedaille ontving.

Bronvermelding:

Archief SV Someren , Foto's familie Van Gijsel , Artikel Peelbelang 27 juli 1935

De Peel herrijst

Zoals u vanaf 1 januari hebt kunnen lezen in het Peelbelang en 't Contact, publiceren de DAS-bladen in 2024 onder de titel 'De Peel herrijst' pagina-grote artikelen in het kader van '80 jaar vrijheid'. De artikelenserie, die door meerdere auteurs uit Asten, Someren en Deurne wordt samengesteld, mag gezien worden als een vervolg op de artikelen-serie 'De Peel onder vuur' die vijf jaar geleden werd gepubliceerd in het kader van '75 jaar vrijheid'. Die eerste serie was goed voor de 'Nederlandse prijs voor de Nieuwsbladjournalistiek 2020'. Voor de redactie van de DAS-bladen alle reden om nu, vijf jaar later, voort te borduren op de eerste artikelenserie.

Om de nieuwe serie interessant te houden, is er nu voor gekozen om na enkele introducerende verhalen vooral onderwerpen aan te snijden over de naoorlogsjaren. Wat was er toen zoal nodig om het zwaar getraumatiseerde Nederland weer op de been te helpen en voort te stuwen in de vaart der volkeren? De auteursgroep doet haar best weer tal van interessante wetenswaardigheden op te sporen en uit te diepen. Denk daarbij aan saillante en relevante verhalen over afrekening, woningnood, wederopbouw, Indiëgangers, emigratie, Wiedergutmachung etc.

In de actuele verhalenserie is hulp van het lezerspubliek wederom zeer welkom. Kent u nog na-oorlogse verhalen die het vertellen en bewaren waard zijn, schroom niet en neem contact op met de voorbijkomende auteurs of de deelnemende weekbladen via het mailadres redactie@peelbelangonline.nl.

door Piet Sijders

**De werkgroep staand vlnr: Cees Verhagen, Richard Schoutissen, Piet Sijders en Hans van Toer.*

Hurkend vlnr: Gerard Geboers, Els Haasen en Jan Driessen. Op de foto ontbreekt Rinus van Otterdijk (Foto Hein van Bakel)

Indien onbestelbaar:

H. Wijnen, Dorpstraat 22, 5711 GP Someren

SPONSORS VAN HEEMKUNDEKRING DE VONDER

B A A, Julianastraat 2, 5721 GL Asten
Bij Willem, Burgemeester Wijnenstraat 15, 5721 AG Asten
Biologische Boerderij Sumiran, Broekstraat 3, 5725 TL Heusden
Driessen Advies & Beheer, Witvrouwenbergweg 12, 5711 CN Someren
Expert Asten, Burg.Ruttenplein 1, 5721 PX Asten
Gebroeders van Eijk, Hoogveld 8, 5721 WS Asten
Toon van den Heuvel, Kluisstraat 56, 5724 EA Ommel
Holdingmaatschappij Relijn B.V., Broekstraat 4, 5711 CT Someren
Installatietechniek van Eersel B.V., Ommelseweg 57, 5721 WT Asten
P. van der Zanden, Jan vd Diesdunckstraat 17, 5721 VN Asten
PLUS Erik Gorissen, Burg. Ruttenplein 4, 5721 DX Asten
Theo Rongen, Deken van Pelthof 1F, 5721 KX Asten
STRK Architecture & Interior Design, Spegelt 36a, 5674 CD Nuenen
Van Golstein Brouwers B.V., Tuinstraat 18, 5721 ZZ Asten
Vlemmix Aanhangwagens BV, Florapark 3, 5721 VH Asten

Vrienden van Heemkundevereniging de Vonder

A.H. Verberne Holding B.V., van den Eijndelaan 60, 5712 BR Someren-Eind
Dakbedekkingsbedrijf Joan Meeuws, Kommerstraat 38, 5712 XV Someren
Deska Kantoormeubelen & Supplies, Kortijzer 11, 5721 VE Asten
ETB Willem Bos, Trasweg 5, 5712 BB Someren-Eind
F. Leenen Someren Beheer B.V., Dr Eijnattenlaan 28, 5711 AW Someren
Geven Beheer B.V., Wilhelminastraat 44, 5721 KK Asten
Harrie Welten, Kuilvenweg 8, 5712 GX Someren
Hotel Centraal, Wilhelminaplein 3, 5711 EK Someren
Isi & Peggy's Knipperij, Wilhelminaplein 15a, 5711 EK Someren
Isobouw Systems B.V., Kanaalstraat 107, 5711 EG Someren
Larco Foods B.V., Industrielaan 10, 5711 CX Someren
Leenen Steengod B.V., Vaarselstraat 34, 5711 RE Someren
MIDAS Winkelcentrum, Markt 10, 5721 GE Asten
Notaris van Kaam, Witvrouwenbergweg 8a, 5711 CN Someren
Partycentrum De Platte Vonder, Nieuwendijk 10, 5712 EM Someren-Eind
Réne Berkvens Bloemenarrangementen, Jan van Havenstraat 32, 5724 AV Asten-Ommel
Verbugt IT, Zagershof 1, 5721 HX Asten
Wijnen Bouw en Service, Dorser 2, 5711 LE Someren